

บทที่ ๔

สัมพันธภาพ

ฝึกสังเกตตัวคุณ ... คุณมักใช้เวลากับลูกในแบบใด

กำกับสั่ง

ทำให้ทุกอย่าง

เหนื่อย หหมดแรง

ยุ่ง วุ่นวาย

อบอุ่น รับฟัง ให้โอกาส

สัมพันธภาพ

★ ฝึกสังเกตตัวเอง คุณมักใช้เวลากับลูกในแบบใด

- พ่อแม่ที่ชอบกำกับ สั่งให้ทำ
- พ่อแม่ที่ยุ่งตลอดเวลา
- พ่อแม่ที่ทำให้ลูกทุกอย่าง
- พ่อแม่ที่ท้อแท้ หหมดแรง หหมดกำลังใจ
- พ่อแม่ที่อบอุ่น ใช้เวลา ให้โอกาสลูก

★ พัฒนาการของลูกขึ้นกับเวลาคุณภาพที่คุณให้กับลูก

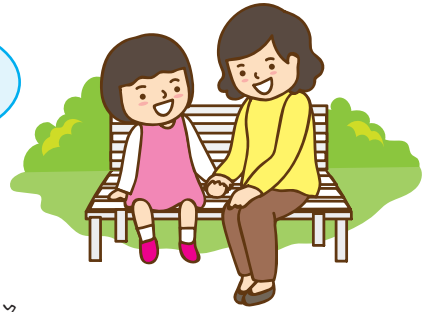
★ พัฒนาการของลูกขึ้นกับวิธีการที่คุณมีปฏิสัมพันธ์กับลูก

★ สัมพันธภาพกับการมองพัฒนาการเด็กอย่างเป็นองค์รวม

- พ่อแม่มีเวลา ให้ความสำคัญดูแลลูก
- พ่อแม่ฝึกการสังเกตและเข้าใจความแตกต่างของลูก
- พ่อแม่เรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนตัวเอง จัดสิ่งแวดล้อม ให้พอเหมาะพอดีกับการเจริญเติบโตของลูก

แบบทดสอบการสังเกตตัวคุณ
คุณมักใช้เวลาอยู่กับลูกในแบบใด

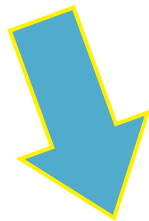

- คุณมักจะชอบเป็นผู้สั่ง กำกับบอกลูกว่าต้องทำอะไร
- เวลาเล่นกับลูก คุณมักจะเป็นผู้เลือกว่าลูกควรจะทำอะไร เพื่อประโยชน์อะไร
- คุณชอบถามคำถาม เวลาเล่นกับลูก จะเน้นถามคำถาม เพื่อฝึกลูก ทดสอบลูก
- คุณมักจะทำทุกอย่างให้ลูก และมักจะรีบทำให้เสร็จ ๆ เพราะมีงานอื่นอีกหลายอย่างรออยู่
- คุณไม่ค่อยมีเวลาสบายๆผ่อนคลายกับลูก
- คุณดูแลลูกอย่างดี พยายามช่วยเหลือและทำให้ลูกทุกอย่าง
- คุณมีเวลาอยู่กับลูก แต่ไม่ค่อยได้เล่นกับลูก มักใช้เวลาหมดไปกับกิจวัตรประจำวัน
- คุณมักจะสังเกตความต้องการของลูก ลูกกำลังสนใจอะไร ชอบอะไร อยากเล่นอะไร
- คุณพยายามเล่นตามสิ่งที่ลูกสนใจ และรู้สึกมีความสุขที่ได้อยู่กับลูก
- คุณสามารถรอได้ถ้าลูกกำลังลงมือทำ เพื่อเปิดโอกาสให้สมองลูกได้คิด ได้ทดลองทำ
- คุณมองเห็นโอกาสในสิ่งรอบตัว พยายามพลิกแพลงสิ่งรอบตัวมาเป็นโอกาสในการฝึกฝนลูก
- คุณรู้สึกมีความหวัง เชื่อกันว่าลูกจะต้องดีขึ้น อาจมีข้อแก้ หมดกำลังใจบ้างเป็นช่วงๆ แต่เมื่อได้รับคำแนะนำ ได้เรียนรู้วิธีการ คุณก็เริ่มต้นพยายามใหม่

พ่อแม่ที่ชอบกำกับ สั่งให้ทำ

- พ่อแม่ที่มักจะ **กำกับสั่งลูกไปทุกเรื่อง** ไม่เปิดโอกาสให้ลูกได้คิด
- ชอบความรวดเร็ว รอ **ไม่ได้ !! เน้นผลลัพธ์ที่เห็นได้ทันที จับต้องได้**
- เวลาเล่นกับลูก จะเป็นผู้เลือกว่าเล่นอะไร เพื่อประโยชน์อะไร
- ถ้ามเยอะ เวลาเล่นกับลูก จะเน้นถามคำถาม **เพื่อฝึกลูก ทดสอบลูก**

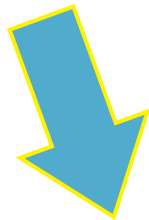
ผลที่ตามมา ถ้าคุณเป็นพ่อแม่ที่ชอบกำกับ สั่งลูก

- ลูกทำตามคำสั่งได้ดี คุณเป็นเด็ก **เชื่อฟัง เที่ยบๆ เรียบร้อย** บอกให้ทำก็ทำ
- ลูกไม่กล้าคิดริเริ่ม เคยชินกับการทำตามคำสั่ง **ต้องรอให้มีคนมาบอกหรือริเริ่มก่อนจึงจะทำ**
- ลูกมักจะ **พูดสั้นๆ** ถามคำตอบคำ ไม่พูดเป็นประโยคยาวๆ ไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น ไม่เล่าเรื่อง **เพราะขาดโอกาสในการพูด ไม่มีคนฟัง**
- คุณพ่อคุณแม่จะขาดโอกาสในการรู้จักลูก สังเกตลูกว่าชอบอะไร อยากทำอะไร อยากคุยเรื่องอะไร
- **ความสุข ความอบอุ่นในครอบครัวลดน้อยลงไป**

พ่อแม่ที่ยุ่งตลอดเวลา

- **ชีวิตยุ่งวุ่นวาย** มีหลายเรื่อง ทั้งเรื่องงาน เรื่องลูก เรื่องธุรกิจ ปัญหาญาติพี่น้อง
- ใช้เวลาไปกับกับโทรศัพท์ / social media / line / facebook
- **จัดการทุกอย่างให้ลูก** รีบทำให้เสร็จ ต้องรีบไปทำอย่างอื่นต่อ
- บริหารจัดการเก่ง มักพาลูกไปฝึกกับครูฝึกหลายๆที่ พ่อแม่ทำหน้าที่ขับรถรับส่งลูก นั่งรอครูฝึก
- **ไม่ค่อยมีเวลาสนทนาพูดคุยกับลูก**

ผลที่ตามมา ถ้าคุณเป็นพ่อแม่ที่ยุ่งตลอดเวลา

- สัมพันธภาพ ความอบอุ่นในครอบครัวไม่ค่อยแน่นอน
- พ่อแม่ขาดโอกาสที่จะรู้จักลูกอย่างแท้จริง ไม่รู้ว่าลูกชอบอะไร สนใจอะไร
- **ลูกมีพัฒนาการดีขึ้นแบบขึ้นๆลงๆ** เพราะ พ่อแม่ไม่ค่อยมีเวลา ไม่ได้คุยกับลูกยาวๆ ไม่ได้เล่นกับลูกนานๆ เพียงพอ
- เด็กที่มีปัญหาไม่นั่งร่วมด้วยจะไม่ค่อยดีขึ้นมาก เพราะ **พ่อแม่ไม่ฟัง** สิ่งแวดล้อมรอบตัวก็ยุ่งวุ่นวาย **เด็กขาดโอกาสฝึกฝนการจดจ่อ** มีสมาธิในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นน้อย

พ่อแม่ที่ทำให้ลูกทุกอย่าง

- พ่อแม่ที่รักลูก ดูแลลูกอย่างดี **โดยไม่รู้เนื้อรู้ตัว ทำให้ลูกทุกอย่าง**
- พ่อแม่ที่เร่งรีบ มีภาระงานหลายอย่าง ทำสิ่งต่างๆ ให้ลูก เพราะ **ต้องรีบทำให้เสร็จๆ**
- ปู่ย่า ตายาย ที่เลี้ยงหลานด้วยความรัก อยากทำให้ทุกอย่าง **ท่านมักจะให้เหตุผลว่า “เด็กมันยังเล็ก.....”**

ผลที่ตามมาเมื่อคุณเป็นพ่อแม่ที่ทำให้ลูกทุกอย่าง

- **สมองของเด็กขาดโอกาส**ที่จะได้รับการฝึกฝน ฝึกการคิด การแก้ปัญหาต่างๆ เบื้องต้นในชีวิตประจำวัน
- เด็กใช้ร่างกายทำงานได้**ไม่คล่องแคล่ว** เพราะ ไม่ค่อยได้ลงมือทำ
- โตขึ้นจะเรียนหนังสือไม่ค่อยเก่ง หรือถ้าเรียนได้ ก็ต้องขยันหนักกว่าคนอื่นๆ ใช้พลังมากกว่าคนอื่น

ข้อสังเกต

ปัญหาเรื่องพ่อแม่ทำให้ลูกทุกอย่าง **มักพบในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาเรื่องการสั่งการกล้ามเนื้อ หรือ ความตึงตัวกล้ามเนื้อน้อยกว่าเพื่อน** คือ เด็กก็จะงุ่มง่ามทำอะไรไม่ค่อยคล่องแคล่วด้วยสภาวะของระบบกล้ามเนื้อของตัวเองอยู่แล้ว พ่อแม่เห็นว่าลูกทำไม่ค่อยได้ หยิบจับทำอะไรก็ไม่คล่อง วิ่งก็ล้มบ่อย พอจะให้ทำอะไรลูกก็มักจะบ้ายเบี่ยง งอแง ไม่ยอมทำ ไม่อยากทำ พ่อแม่จึงมักจะทำให้ **เป็นวงจรที่เด็กก็ยิ่งขาดการฝึกฝน ทำไม่ได้ วันไปวนมาอยู่แบบนี้**

สาเหตุของพัฒนาการล่าช้าจึงมาจากปัจจัยทั้งจากตัวเด็กเองที่พื้นฐานระบบประสาทไม่คล่องแคล่ว และปัจจัยจากการเลี้ยงดู ที่พ่อแม่ทำให้ลูกทุกอย่าง **การช่วยลูกก็ต้องแก้ทั้งสองอย่าง** คือ ฝึกร่างกายมากขึ้น และ ปรับเปลี่ยนวิธีการดูแลลูก พ่อแม่ต้องเปิดโอกาสให้ลูกลงมือทำมากขึ้น

พ่อแม่ที่ท้อแท้ หหมดแรง หหมดกำลังใจ

- พ่อแม่ที่มีเวลาอยู่กับลูก แต่ไม่ได้เล่นกับลูก ใช้เวลาหมดไปกับกิจวัตรประจำวัน และจมอยู่กับปัญหา
- พ่อแม่ไม่สามารถมองเห็นสิ่งดีๆ หรือความรักในตัวลูก ถ้าให้บอกสิ่งดีๆ ความน่ารักของลูก พ่อแม่จะใช้เวลาเนิ่นนานมาก เหมือนกับว่าไม่เคยนึกถึง ไม่รู้จริงๆ ลูกมีอะไรที่เป็นข้อดีด้วยหรือ
- ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากปัจจัยสนับสนุนจากครอบครัว คนรอบตัวไม่เพียงพอ แต่อีกปัจจัยหนึ่ง คือ **พ่อแม่มองลึกรอบตัวในด้านลบ** ไม่สามารถมองเห็นแสงสว่าง หรือ ทางออก

ผลที่ตามมาเมื่อคุณเป็นพ่อแม่ที่ท้อแท้ หหมดแรง หหมดกำลังใจ

- **เด็กจะมีพัฒนาการดีขึ้นช้า** เพราะ ไม่มีใครเล่นด้วย ไม่มีใครพูดคุยด้วย เด็กไม่ค่อยได้หัวเราะ
- เด็กไม่ค่อยมีอารมณ์แจ่มใส หน้าตานิ่งๆ ถ้าต้องเล่นกับคนที่ไม่คุ้นชิน ก็จะกลัวๆ กล้า ไม่ค่อยมั่นใจ
- เมื่อไปพบแพทย์ นักบำบัดก็อาจจะได้รับคำบอกกล่าวว่า **ลูกยังไม่ค่อยดีขึ้น พ่อแม่ก็จะมี หหมดแรง หหมดกำลังใจมากขึ้น** เป็นวงจรที่แพทย์ นักบำบัดเองก็ไม่ทราบจะช่วยนำพาต่ออย่างไรจริงๆ

พ่อแม่ที่อบอุ่น ให้เวลา ให้โอกาสลูก

- พ่อแม่**ยิ้มแย้ม** ให้เวลาสนใจลูก
- พ่อแม่**สังเกตความต้องการ**ของลูก ลูกกำลังสนใจอะไร ชอบอะไร อยากเล่นอะไร
- พ่อแม่เล่นตามสิ่งที่ลูกสนใจ มีความสุขเมื่อได้อยู่กับลูก
- พ่อแม่ **รอได้** เปิดโอกาสให้ลูกได้คิด ได้ทดลองทำ
- พ่อแม่**มองเห็นโอกาสในสิ่งรอบตัว** พยายามพลิกแพลงมาเป็นสถานการณ์ในการฝึกฝนลูก
- หลายครอบครัวลูกมีความบกพร่องมาก แต่พ่อแม่ก็ดูเหมือนมองไม่เห็น พยายามยิ้มกับลูก และ**ลงมือทำ** ทำ
- คุณพ่อคุณแม่มีความหวัง **มีความเชื่อมั่นว่าลูกจะต้องดีขึ้น** อาจมีข้อแก้ หมดกำลังใจบ้างเป็นช่วงๆ แต่เมื่อได้รับคำแนะนำ ได้เรียนรู้วิธีการ ก็พลิกตัวเองได้เร็ว
- อาจเป็นด้วยปัจจัยในตัวคุณพ่อ คุณแม่เอง เด็กมักได้รับโอกาสดีๆจากสิ่งรอบตัว เช่น ครูในห้องที่สนใจเด็ก เพื่อนบ้านคอยช่วยเหลือเล็กๆน้อยๆ เวลาไปสนามเด็กเล่นก็มีคนมาช่วยเล่นกับลูก เข้ามาคุยกับลูก

ผลที่ตามมาเมื่อคุณเป็นพ่อแม่ที่อบอุ่น ให้เวลา ให้โอกาสลูก

เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น โดยเฉพาะด้านอารมณ์ เด็กมักจะแจ่มใส สนใจสิ่งรอบตัว เล่นกับคนอื่นได้ง่าย พัฒนาการโดยรวมด้านอื่นๆ อาจจะดีขึ้นเร็วหรือช้า ขึ้นกับปัจจัยความรุนแรงของความบกพร่องในตัวเด็กด้วยในเด็กที่บกพร่องมาก ช่วงแรกๆที่เริ่มลงแรงใหม่ๆอาจจะมองเห็นพัฒนาการที่ดีขึ้นได้ช้า แต่เมื่อผ่านไปสักพัก อาจจะประมาณอย่างน้อย ๑-๒ ปีเต็ม เมื่อพ่อแม่ได้ใส่ความพยายามลงไปอย่างเต็มที่ พ่อแม่รู้จักลูกมากขึ้น รู้วิธีการในการดูแลลูกมากขึ้น ได้ผ่านการลองผิดลองถูกมาจนคล่องแคล่วแล้ว และการเชื่อมต่อประสาทในสมองของลูกเริ่มเข้าที่เข้าทางมากขึ้น ก็จะมีช่วงที่เด็กดีขึ้นอย่างรวดเร็ว เรียกได้ว่าดีขึ้นทุกครั้งที่เจอกัน

เมื่อได้รับคำบอกกล่าวว่าลูกมีพัฒนาการดีขึ้น พ่อแม่ก็จะมีกำลังใจมากขึ้น ผ่อนคลายมากขึ้น เริ่มมีเวลาคิดไตร่ตรองใคร่ครวญสิ่งที่ได้ลงมือทำ เกิดกระบวนการเรียนรู้และเริ่มสามารถแบ่งปันสิ่งที่ได้ลงมือทำให้กับแพทย์ นักบำบัด และพ่อแม่คนอื่นๆ ได้เรียนรู้ต่อไป

พัฒนาการของลูกจะดีขึ้นมากแค่ไหน ขึ้นกับ**เวลาคุณภาพ**
และ**วิธีการ**ที่คุณมีปฏิสัมพันธ์กับลูก

พัฒนาการของลูกขึ้นกับเวลาคุณภาพที่คุณให้กับลูก

ในชีวิตจริงพ่อแม่คงไม่สามารถเป็นแบบใดแบบหนึ่งได้ตลอดเวลา แต่อยากให้พ่อแม่ลอง**มันส์**สังเกตตัวเองบ่อยๆ และ**เรียนรู้ที่จะค่อยๆปรับเปลี่ยนตัวเองก่อน** การฝึกสังเกตตัวเราว่าเรามักเป็นพ่อแม่ที่ใช้เวลากับลูกในแบบใด แล้วเริ่มต้นที่การปรับที่ตัวพ่อแม่เองก่อน เป็นปัจจัยสำคัญมากๆ ที่ช่วยให้ลูกดีขึ้น เช่น

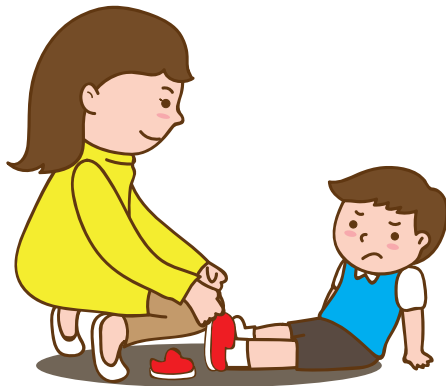
ถ้าคุณเป็น**พ่อแม่ที่เร่งรีบตลอด** **ชีวิตวุ่นวาย** สิ่งแรกที่ต้องทำ คือ **บริหารจัดการชีวิตของพ่อแม่เองก่อน** เช่น ลดการเล่น line facebook email ทวิต โทรศัพท์มือถือ เวลาที่อยู่บ้านกับลูก พ่อแม่บางคนบอกที่ทำงานเพื่อขอเวลาให้ครอบครัวเพิ่มมากขึ้น บางครอบครัวหาคนมาช่วยเพิ่ม การหันหน้าเข้าคุยกันและเลือกที่จะปรับเวลาในการใช้ชีวิตครอบครัวเพื่อช่วยเหลือลูก เป็นก้าวแรกที่สำคัญที่จะช่วยกำหนดทิศทางและบ่งชี้ได้ว่าลูกจะดีขึ้นมากน้อยเพียงใด

ถ้าคุณเป็น**พ่อแม่ที่ขบถกับ** **สิ่งลูก** สิ่งแรกที่ต้องทำ คือ **ฝึกฝนตัวเอง (ก่อนฝึกลูก)** ทุกครั้งที่อยู่กับลูก คุณจะฝึกฝนตัวเอง คอยสังเกตตัวเอง สังเกตคำพูดและการกระทำของตัวเองมากขึ้น **ลดการพูด บอกความต้องการของตัวเองลง** รับฟังลูกมากขึ้น เปิดโอกาสให้ลูกได้คิด ได้ทดลองทำ อาจผิดบ้าง ถูกบ้าง ไม่เป็นไร **ฝึกฝนตัวเองที่จะยอมรับสิ่งที่ลูกแสดงออก**

ถ้าเราเป็นพ่อแม่ที่เคร่ง หมดแรง หมดกำลังใจตลอดเวลา ในช่วงแรกคุณอาจเริ่มต้นด้วยการหาคนที่คุณไว้วางใจ พูดคุยด้วย เพื่อช่วยคลี่คลายความรู้สึกทุกขใจต่างๆ อย่างไรก็ตามมีคุณพ่อท่านหนึ่งเล่าให้ฟังว่า สิ่งสำคัญที่สุดในการดูแลลูกเด็กพิเศษ คือ การเรียนรู้ที่จะสร้างกำลังใจให้ตัวเอง คุณพ่อเน้นว่ากำลังใจเป็นสิ่งที่จะต้องสร้างด้วยตัวเอง คนอื่นที่เข้ามาช่วยเราก็อาจช่วยได้เพียงครั้งคราวเท่านั้น คุณพ่อเล่าว่ากำลังใจที่สำคัญที่สุดก็ตอนที่ได้เล่นกับลูก ทุกครั้งที่ได้เห็นรอยยิ้ม เสียงหัวเราะของลูก นั้นเป็นกำลังใจที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คุณพ่อบอกว่าความอดทนเป็นเรื่องสำคัญ เวลาเรามีลูกเป็นเด็กพิเศษ เราต้องพิเศษกว่าลูก ความรักต้องพิเศษกว่า ความอดทนต้องพิเศษกว่า และการลงมือทำก็ต้องพิเศษกว่าด้วย

ถ้าเราเป็นพ่อแม่ที่มักเผลอทำให้ลูกทุกอย่าง ก็เริ่มต้นด้วยการ มีสติ เตือนตัวเองทุกครั้งที่อยู่กับลูก ว่าเราจะเปิดโอกาสให้สมองลูกคิด เราจะเปิดโอกาสให้ร่างกายลูกได้ทดลองทำ เราจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้ทำให้ลูกทุกอย่าง เป็นผู้ให้กำลังใจ ให้แรงเชียร์ ช่วยประคับประคองให้ลูกค่อยๆลงมือทำสิ่งต่างๆด้วยตัวเอง การอยู่ข้างๆลูก ใช้เสียง อารมณ์ที่ถ่ายทอดผ่านรอยยิ้มและเสียงหัวเราะจากคุณพ่อคุณแม่ การรับฟังลูก จะเป็นพลังสำคัญที่ช่วยให้ลูกลงมือทำ คิดออก และสื่อสาร

พัฒนาการของลูกขึ้นกับวิธีการที่คุณมีปฏิสัมพันธ์กับลูก

การรู้จักลูกอย่างละเอียด โดยเฉพาะเรื่องความแตกต่างระบบประสาทของลูก เป็นอีกเรื่องที่สำคัญที่จะช่วยให้พัฒนาการของลูกดีขึ้นช้าหรือเร็ว

ตัวอย่างเช่น

- คุณแม่ช่วยเพิ่มช่องทางการรับข้อมูลให้ลูกโดย ย่อเข้าลงเวลาพูดคุยกับลูก เพื่อ **ช่วยให้ลูกเห็นสีหน้า ท่าทาง** และอารมณ์ของแม่ได้ชัดเจน ลูกจะสนใจฟังมากขึ้น
- ลูกเป็นเด็กไวเสียง คุณพ่อคุณแม่ปรับ **การพูด หน้าเสียง** ขณะเล่นกับลูกให้เบาลง ไม่ส่งเสียงเร็วๆ แบบไม่รู้ทิศทาง ให้ลูกตกใจ กลัว
- ลูกเป็นเด็กที่ไวสายตา คุณพ่อคุณแม่อาจเลือกวิธีการเล่นกับลูกแบบอยู่กับที่ นิ่งๆมากกว่าจะเคลื่อนไหวไปมาหลายๆ

คุณพ่อคุณแม่ที่ **เรียนรู้ที่จะปรับท่าทีของตัวเอง** จึงหวนน้ำเสียงการพูด การเล่น ความเร็วช้า ความแรงในการเล่น การพูดคุย กับลูก **จะสังเกตเห็นการตอบสนองจากลูกที่แตกต่างกัน** ลูกจะนิ่งฟังมากขึ้น รับข้อมูลได้มากขึ้น เล่นได้นานขึ้น พูดคุยกับพ่อแม่มากขึ้น

พ่อแม่เรียนรู้ที่จะปรับท่าทีของตัวเอง
จะสังเกตเห็นการตอบสนองจากลูกที่แตกต่างออกไป

สัมพันธภาพกับการมองพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม

สัมพันธภาพในความหมายของการมองพัฒนาการเด็กอย่างเป็นองค์รวม หมายถึง

- พ่อแม่มีเวลา ให้เวลาดูแลลูก
- พ่อแม่ฝึกการสังเกตและเข้าใจความแตกต่างของลูก
- พ่อแม่เรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนตัวเอง จัดสิ่งแวดล้อม ให้พอเหมาะพอดีกับการเจริญเติบโตของลูก

Dr. Greenspan เปรียบสัมพันธภาพของพ่อแม่เหมือนคนดูแลต้นไม้ คนสองคนที่ปลูกต้นไม้ชนิดเดียวกัน ส่งผลถึงการเจริญเติบโตของต้นไม้ที่แตกต่างกัน คนดูแลต้นไม้ที่รู้จักว่าต้นไม้ที่ตัวเองปลูกชอบดินแบบไหน ชอบน้ำเยอะหรือน้ำน้อย แสงแดดจ้าหรืออ่อน และพยายามปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมให้พอเหมาะพอดี ก็จะส่งผลถึงต้นไม้ที่เจริญเติบโตงอกงามมากกว่า

พ่อแม่ที่ที่ชวนขวยเรียนรู้ รู้จักสังเกตว่าลูกชอบอะไร ไม่ชอบอะไร ทดลองปรับเปลี่ยนตัวเอง และจัดสิ่งแวดล้อม ให้พอเหมาะพอดีกับลูก ก็จะส่งผลถึงพัฒนาการของลูกที่ดีขึ้นอย่างเต็มที่ **สูงสุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล**